

פולמוס ההייטק: תופעת המתמחות שעובדות בתכנות בחינם, ושוברות את שוק המשכורות, הגיעה למרן הגר"י זילברשטיין שליט"א

מרן עמוד ההוראה הגר"י זילברשטיין שליט"א בפסק הלכה מפתיע: 'אי אפשר לאסור על מתמחות לעבוד בחינם. אך רצוי להתאגר יחד עם פיקוח רבני, ולתקן תקנות קבועות לטובת המתכנתות' * הפסק המלא

מדי שנה ישנן מאות תלמידות ובוגרות סמינר שלמדו 'תכנות' במחשבים ומחפשות להתפרנס במקצוע זה. מאחר והשוק מוצף במבקשות עבודה, נהיה מצב שקשה מאד למצוא עבודה, ובפרט שרובן ללא ניסיון עבודה [ג'וניורית], והן נדחות על הסף, כך שלצערנו תלמידות רבות יושבות ומצפות זמן רב לישועה, עד חלקם מתייאשים ועושים בסוף 'הסבת מקצוע'.

לאחרונה ישנה תופעה של תלמידות שממילא מחוסרות עבודה, שהחלו להציע את עצמם לכל מיני חברות מחשבים, באומרם שהם מסכימות לעבוד בחינם אין כסף. כדי שתקופה זו תיחשב להם לכל הפחות כשנת ניסיון, ואז בעוד שנה/שנתיים יהיה להם קל יותר למצוא עבודה נורמלית עם משכורת בעז"ה.

הדבר עורר פולמוס גדול במגזר החרדי, כאשר נשים רבות, שהנם עובדות וותיקות בחברות מחשבים שונים, התאגדו ותקפו תופעה זו, וטענתם בפייהם, מאחר והם עובדות וותיקות בחברות מחשבים, והמציאות מוכיחה שמאחר והמעבידים מוצאים עובדות מעולות בחינם, הם מתחילים לקזז במשכורות של העובדות הוותיקות, באומרם: 'תגידו תודה שלא פיטרנו אתכם, הרי יש לי תלמידות רבות שמסכימות לבוא ולעבוד בחינם, וחלקם מוכשרות ממש, לא פחות מכם'.

ממילא טוענות העובדות הוותיקות, אתם מזיקים גם לנו וגם לכלל הנשים החרדיות, שהערך שלהן יורד, ואם תופעה זו תתפשט יותר ויותר זה עלול להביא למצב שבו ערך השכר ירד למינימום שבמינימום [וגם במצב רגיל, המשכורת של אשה חרדית, נמוך בהרבה מזו של אשה מהמגזר הכללי, לצערנו הרב].

מאידך בנות הסמינר משיבות, איננו רוצות להישאר בבית בחוסר מעש, זו טובתנו וזו זכותנו, ואם בעתיד נמצא ע"ז עבודה טובה, כי תקופת ההתנדבות תחשב לנו לשנת ניסיון עבודה, מדוע שלא נעשה כך. מה גם שאיננו מזיקות לכן כלל, שהרי אמרו חז"ל שאין אדם נוגע במוכן לחברו כמלוא נימה, וכל אחת מקבלת ממילא מה שגזר עליה הקב"ה, ואין לכן מה לדאוג.

הפולמוס המרתק הגיע כדין תורה הלכה למעשה לשולחנו של מרן רבינו שליט"א, אשר ישב על המדוכה, ולאחר דיון נרחב בסוגיא, האריך על כך בתשובתו המבוארת שהתפרסמה בעלון השבועי 'דברי חמד', היוצא מדי שבוע על ידי המערכת.

בתחילה חילק רבינו את הדיון לשני חלקים, הראשון הוא באופן שהנזק הוא עקיף, כלומר שאין מדובר במקום עבודה מסויים, אלא בשאלה כללית האם ראוי למתמחות לעבוד בחינם, כאשר על ידי זה הענף של העובדות החרדיות עלול להינזק בעקיפין.

כאשר על חלק זה, מכריע רבינו כי מאחר ואין המתמחות רוצות לעשות רווחים ולהתעשר על חשבון העובדות הוותיקות, אלא שהם רק רוצות להתפרנס ולפרנס את משפחתן, וכרגע נראה להם שזו הדרך הטובה ביותר בשבילן, ממילא אי אפשר למנוע מהם.

בחלקו השני של התשובה, דן רבינו באופן שהמתמחות מגיעות למקום עבודה מסויים, ומציעות עצמן לעבודה בחינם, ובגלל זה המעביד שם מוריד את המשכורת לעובדות הקיימות, האם גם כאן שהנזק הוא ישיר, מותר לעשות כן או שמא לא מאחר והם מקפחות את פרנסתן של העובדות הוותיקות.

ומסקנתו היא על פי מה שכתב בביאור הגר"א שכל האיסור הוא רק להפסיק לגמרי את חיותו ופרנסתו של האחר, אבל אם הוא רק מפחית מפרנסתו, הוא יכול לטעון לו 'אתה תקבל מה שפסקו לך מן השמים, ואני אקבל מה שפסקו לי מן השמים'. ולכן בענייננו, שגם העובדות הוותיקות אינם טוענות שזה 'מפסיק' לגמרי את פרנסתם, אלא רק שזה 'מפחית', משום שהמעביד מוריד ממשכורתן, לכאורה אינן צודקות בטענתם, כי כל אחת מקבלת מה שפסקו לה מן השמים, ואין אדם נוגע במוכן לחברו כמלא נימה.

בסוף דבריו מייעץ רבינו, שאם בכל זאת יש כאן תקלה, והם רוצים לעשות סדר במקצוע הזה, יש עצה והיא להקים כעין 'איגוד המתכנתות החרדיות' בפיקוח של רב מובהק, ושם ירשמו כל המתכנתות, והם יכולים לתקן תקנות לבעלי המקצוע, וכמבואר בשולחן ערוך שרשאים בעלי אומנות לעשות תקנות בענין מלאכתם, ושכל מי שיעבור על התנאי יענישו אותו כך וכך, ואם יש שם חכם, צריך לעשות מדעת החכם.

והוסיף רבינו, שסדר הדברים צריך להיות, שצריך לאסוף את כולם, ושהרוב יסכימו לזה, ומסתבר שאפשר שכל מי שמתכנתת תירשם לנציגות, ואז יבחרו נציגות בכירה שהם ידאגו לכל הזכויות של העובדות, ואם רוב הנציגות יסכימו, נחשב כאילו רוב העובדות הסכימו, וזה מחייב את כולם, בעודו מציין לכמה אחרונים שכבר כתבו רעיון זה בנוגע לבעלי מלאכה.

בסופו של דבר, מסכם רבינו ומתמצת את פסק ההלכה: "כל זמן שאין תקנה קבועה על כך, שאין לשבור את השוק בעבודה בחינם, אי אפשר לאסור למתמחה לעבוד בחינם. וגם אם הן מגיעות למקום עבודה מסויים, ושם המעביד מוריד את המשכורת בגלל זה, אין בזה טענה, כי האיסור לקפח שכר של עובדים, זה רק אם מפסיק לחיותו, אבל אם רק מפחיתים את שכרם, אין איסור. ואם רוצים לתקן את השוק, יש להתאגר ביחד, בפיקוח רבני, ולעשות תקנות לטובת המתכנתות".